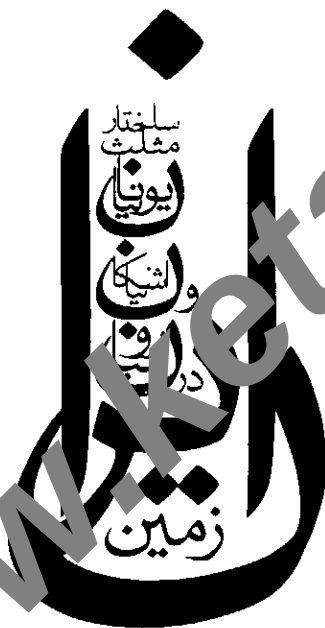

دکتر اصغر محمود آبادی
چاپخانه: ۱۰، پلاک ۱۰، کوچه ۱۰، تهران

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : ساختار مثلث یونانیان، اشکانیان و رومیان در ایران زمین /
اصغر محمودآبادی.
مشخصات نشر : اصفهان: نهفت، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری : ۳۲۰ ص: مصور.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۵۲-۰۵-۶
وضعیت فهرست نویسی : فیا
یادداشت : کتابنامه: ص. ۳۱۸-۳۲۰.
موضوع : تاریخ باستان
موضوع : ایران — تاریخ — هخامنشیان، ۵۵۸ تا ۳۳۰ ق. م
موضوع : ایران — تاریخ — پیش از اسلام
رده‌بندی کنگره : ۱۳۸۹ س ۲/م ۲۳۳ DSR
رده‌بندی دیویی : ۳۳۷/۲۵۰۳۸
شماره کتابشناسی ملی : ۱۹۸۰۴۱۶

دکتر اصغر محمودآبادی
استاد درس ایران باستان در
دانشگاه اصفهان

ساختار مثلث
یونانیان، اشکانیان
و رومیان در ایران زمین

مدیر تولید : ...
واژه‌نگار : ...
صفحه‌آرا : ...
طراح جلد : ...
چاپ اول : ۱۳۹۳
شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه
لیتوگرافی : زمان
چاپ : پارسا
صحافی : سپاهان
قیمت : ۲۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۵۲۰-۵-۶

اصفهان: چهارراه آبادانا، مقابل پمپ‌بنزین، ساختمان ۴، واحد ۳
تلفن: ۶۴۱۳۷۶۵ - ۰۳۱۱
۰۹۱۳۳۱۷۵۱۱۹ - ۰۹۱۳۲۶۵۹۰۱۰

Email: nahoft_publication@yahoo.com
Email: nnahoft@yahoo.com

Copyright 2014 © Nahoft Publication
«کلیه‌ی حقوق کتاب متعلق به نشر نهفت است»

۹	 بیش درآمد
۱۳	 فصل ۱ / آغاز روابط ایرانیان و یونانیان
۱۳	
۱۴	 هدایت و جهات توسعه طلبی مادها
۱۶	 پیروی بر آشور راهی برای توسعه طلبی به سوی غرب
۱۶	 برحسب های مادها با دولت شهر لیدی و نتایج آن
۱۷	 فصل دوم / هخامنشیان و جهان یونانی
۱۷	 کوروش و یونان
۱۸	 استراتژی کوروش و پیروی از ایدئولوژی برابری و بر یونانیان سواحل آسیا
۱۹	 داریوش اول هخامنشی (۵۲۲-۴۸۶ ق.م) و دنیای یونانی
۱۹	 آغازی بر جنگ ماراثون
۲۲	 خشایارشا و یونانیان (جنگ های اولی)
۲۵	 هخامنشیان و یونانیان در عصر اردشیر اول (صلح و نان)
۲۶	 صلح پارس و یونان
۲۸	 دوران کوتاه آرامش در روابط یونانیان و پارس
۲۹	 فصل سوم / واپسین روابط ایرانیان و یونانیان در عصر هخامنشیان
۳۰	 پیروزی نظامی فیلیپ بر آتن و تیس
۳۲	 مرگ فیلیپ و آغاز حکومت اسکندر بر یونان
۳۳	 حمله اسکندر به ایران و پیروزی های اولیه
۳۴	 سرانجام هخامنشیان و آغاز سلطه یونانیان و مقدونیان بر ایران
۳۷	 فصل چهارم / آغاز حکومت اسکندر، مقدونیان و یونانیان بر دنیای پارسیان
۳۷	 دوران کوتاه اسکندر مقدونی و نتایج حکومت او بر ایران
۴۰	 مرگ اسکندر و تأثیر آن بر جریان جانشینی او
۴۱	 دوران جنگ های جانشینی اسکندر و نتایج آن (۳۲۳-۲۸۱ ق.م)
۴۲	 آغاز عصر سلوکیان در ایران
۴۴	 چگونگی حکومت سلوکیان بر ایران
۴۵	 سلوکیان درگیر مشکلات شرق و غرب
۴۶	 مدیریت سلوکیان بر متصرفات آسیایی به جا مانده از عهد هخامنشیان
۴۶	 روند حاکمیت سلوکیان بر آسیا
۴۷	 روند مدیریت سلوکیان بر ساتراپ های عصر هخامنشیان
۵۱	 فصل پنجم / زمینه های برآمدن اشکانیان در خراسان بزرگ
۵۳	 جایگاه فرهنگی پارت ها در خراسان و در ایران زمین

۵۶	پدیداری و پایداری قبایل پرنی در پارثوا
۶۳	چگونگی حاکمیت اشکانیان بر خراسان بزرگ
۶۹	پیروزی فرهاد دوم اشکانی بر آنتیوکوس هفتم (۱۳۰ ق.م)
۷۳	فصل ششم / رومیان و اشکانیان
۷۳	علل برخورد رومیان و اشکانیان
۷۴	مهرداد دوم (اشک ششم) و ارتباط با جهان شرق و غرب در جاده ابریشم
۷۸	نخستین ارتباط رومیان و پارتیان و نتایج آن در جاده ابریشم
۸۰	تأثیر جاده ابریشم بر اقتصاد جهانی و بر روابط ایران و روم
۸۱	فصل هفتم / جنگ‌های ایران اشکانی و جمهوری روم
۸۱	مقدمه
۸۳	نخستین جنگ با روم در زمان فرهاد سوم
۸۴	دومین جنگ روم با ایران (اشک ۱۳)
۸۸	سومین جنگ در زمان فرهاد چهارم (۲-۳۷ ق.م)
۹۰	نگاهی به نتایج جنگ‌های سوس و مارک آنتونی با ایران عهد اشکانی
۹۳	فصل هشتم / آغاز روابط نوین ایران اشکانی - امپراتوری روم
۹۳	سرآغاز روابط
۹۴	امپراتوری روم و رابطه با فرهاد چهارم
۹۶	فرهاد چهارم و ملکه موزا
۹۶	سلطنت فرهادک و موزا
۹۸	روابط نوین دیپلماسی روم و ایران اشکانی
۹۹	فصل نهم / سیاست روم در ایران برای تضعیف اشکانیان
۱۰۰	اشکانیان و سیاست‌های نوین مذهبی
۱۰۳	فصل دهم / انحطاط اشکانیان و سقوط آن دولت
۱۰۶	اختلال در ساختار حکومت
۱۰۸	حضور ساسانیان در جنوب ایران
۱۱۴	نقش دولت ساسانی در براندازی دولت اشکانی و نتایج آن و تخریب فرهنگ اشکانی
۱۱۶	عصر هخامنشی را در ساختار مثلث یونان - اشکانیان و رومیان
۱۱۷	سلوکیان مقدونی تبار در دوران حضور دویست ساله خود در ایران، به تدریج یونان بزرگ شدند
۱۱۹	منابع و مأخذ
۱۲۳	مقاله‌ها
۱۲۵	مقاله یکم کوروش و مرزهای دفاع استراتژیک
	مقاله دوم / نقد و بررسی برخی اظهارنظرها پیرامون پیشبرد تمدن جهانی در عصر هخامنشیان در «ساختار مثلث یونانیان»
۱۴۱	اشکانیان و رومیان
۱۶۳	مقاله سوم / جاده ابریشم در ساختار تمدن سه دولت ایران، چین و روم باستان (در دوران اشکانیان)
۱۷۷	مقاله چهارم / بنیاد شهروندی در شهر فرهنگ‌های ایران عهد سلوکیان
۱۹۹	مقاله پنجم / نقش نظام ساسانی در تخریب بنیادهای سیاسی و فرهنگی اشکانیان
۲۱۵	نمایه

جهان یادگار است و ما رفتنی
 ز مردم نماند جز از گفتنی
 به نام نیکو گر بماند رواست
 مرا نام باید که من مرگ راست
 «حکمه اوالقاسم فردوسی»

پیش درآمد

تاریخ ایران در دوران طولانی و بسیار متحول خود در عهد پیش از اسلام با نوعی ارتباطات جهانی روبرو بوده که از یکسو بیانگر اقتدار سیاسی دولت‌های پیش از اسلام در معیاری جهانی می‌باشد و از سویی دیگر، چنان روابطی به دلایل پیچیده تکنیکال و گسترش طولانی ارتباطی به صورتی پایدار، تاریخ ایران را متحول ساخته است.

ایرانیان از سینه دم تاریخ خود آن‌ها که با مادیات قدم به تاریخ نهادند و مشرق زمین را متحول ساختند- ضمن ایجاد دولت‌هایی قدرتمند که

از اتحاد قبایل پدید آمده بود و مبارزه با عوامل داخلی، به سرعت از مرزهای طبیعی فلات عبور نموده و با نیروهای مسلط بر فلات درگیر شدند. اما زمانی توانستند از امپراتوری ماد سخنی بر زبان آورند- گرچه مادیات سخنگوی تاریخ به دست رفتند و تاریخ آنان به وسیله اقوام دیگری همچون آشوری‌ها و یونانیان به رشته تحریر درآمد- که با اقوام سلطه‌گر و پیشرفته آشور به مبارزه برخاستند. آن مبارزه که سرانجام پیروزی مادیات انجامید، دولت ماد را به امپراتوری نیرومندی مبدل ساخت. پس از آن مادیات دریافتند که ابزار استعمار آشوریان که به دست آنان از پای درآمده بودند دیگر نمی‌تواند دنیای پس از آنان را اداره نمود. لذا آنان به سراغ اقوام پیشرفته غربی که در تجارت و روابط بازرگانی در برابر زمینی رشد یافته بودند رفته و سعی نمودند با آن دولت‌ها روابطی ایجاد نمایند. دولت‌های واقع در سواحل آسیای صغیر و رهبر آنان دولت لیدی، به این نیاز اقتصادی مادیات توجهی ننموده و تجاوز مادیات را به سرزمین‌های غربی آشکارا محکوم نموده و به نبرد با آنان پرداختند. این نخستین تماس اقوام ایرانی و دولت‌شهرهای بازرگانی سواحل دریای اژه و مدیترانه بود که به صلح کسوف ۵۸۵ ق.م منجر شد و کمی پس از آن دولت ماد به دست پارس‌ها و رهبر آنان، کوروش پارسی، برافتاد- حادثه‌ای که در خاطره تاریخی ایرانیان باقی ماند- اندکی پس از سقوط دولت ماد، کوروش با همان اهداف دولت ماد با دولت لیدی به جنگ پرداخت و با پیروزی بر آن دولت تجاری و بازرگانی- که بر بخش وسیعی از مبادلات تجاری سواحل

دریاهای اژه، مدیترانه و سیاه نظارت و کارایی داشت. ایرانیان و یونانیان در برابر هم قرار گرفتند و بدین ترتیب یونانیان - اگرچه هنوز سرنوشت نهایی خود را در نیافته بودند - با ملل شرقی آریایی که بسیار تیرومند به نظر می‌رسیدند آشنا شدند.

این آشنایی هرگز به مودت و همدلی بین ایرانیان و یونانیان منجر نشد ولی باعث ایجاد پدیده‌ای ساختاری به نام یونانیان در تاریخ ایران گردید که تا قرن‌ها بعد، یعنی در تمامی دوران شاهنشاهی هخامنشیان و تا پایان عصر آنان که با دولت اسکندر مقدونی رقم خورد، ادامه یافت و پس از آن هم مقدونیان فاتح، بر ایران باقی‌مانده از عصر هخامنشی، حدود دو قرن به حکومت و سلطنت نشستند.

دوران سلوکیان و حکومت آنان بر شرق، به رشد طبیعی، سیاسی و تجاری ایرانیان نیفزود و به نظر می‌رسد سلوکیان حاکمیت خود را بر این سرزمین تثبیت کرده و به شکلی استعمارجویانه و مخالف منافع ملی ایران تعیین نمودند و هرگز قدمی در راه رشد و اعتلای سرزمینی که به دست آنان افتاده بود، برنداشتند.

حضور طولانی مقدونیان و سلوکیان یونانی آنان در ایران، باعث ایجاد فرهنگ هلنیسم در ایران شد ولی میزان تأثیر فرهنگی و عمق آن فرهنگ در ارکان جامعه ایرانی نامعلوم است. لزوماً آن فرهنگ که بیشتر مدافع حال و حاضر بود، در وضعیت سیاسی و رشد فرهنگی و اعتلای ساختاری ایرانیان تأثیر چندانی ننمود. بعد از آنکه آنان در مبارزه با سلوکیان به تاریخ ایران وارد شدند نیز، در بخشی از دوران خود و به دلایل سیاسی اقتصادی از فرهنگ یونانی استقبال نمودند و آن را برای مقاصد آینده خویش مورد استفاده قرار دادند. با این حال به نظر می‌رسد اشکانیان از فرهنگ یونانی در برابر فرهنگ بومی به‌دفعه‌ای برگزیده بودند. به تدریج با کم‌رنگ شدن آثار سلوکی در ایران که زیر فشار اشکانیان انجام می‌شد، سلوکی‌های یونانی در ایران ضعیف‌تر شده و در بخش آخر حاکمیت اشکانیان، تقریباً از آن اثری به‌جا نمانده بود. با این حال نمی‌توان حضور دیرپای یونانیان را از آغاز هخامنشیان تا مراحل پایانی حکومت اشکانی از نظر دور داشت. حضوری که دهم‌دم قوی‌تر شده بود و به تدریج به یک عامل مؤثر در تحول و تحول دولت هخامنشی پس از دو قرن ارتباط، برخورد و مبارزه با یونانیان که مشکلات مختلف در تاریخ ایران زمین ظاهر گردید، به هر صورت از مقام جهانی خود در برابر موجی از نیروهای مقدونی به رهبری اسکندر، پسر فیلیپ مقدونی کنار رفت. با این همه آن دوران طولانی اگرچه در منابع هخامنشی با سکوتی بی‌دلیل و یا سخنانی محدود گزارش شد ولی از دیدگاه یونانیان به صورتی مهم و قابل بررسی مطرح گردید و منابع گوناگونی درباره آن به صحبت و بحث و تبادل نظر پرداختند و نتیجه آن شناخت بیشتر جامعه جهانی امروز با آثار و منابع آن دولت نیرومند و پرخاطره است.

عصر سلوکیان و اشکانیان نیز که با حضور مقدونیان و یونانیان طی شد به هر صورت و خواه‌ناخواه جامعه ایرانی، سیاست‌های دولت اشکانی و در نهایت آینده آن دولت را متأثر نمود. با این حال همچنانکه گذشت، یونانیان به صورت یک ساختار در نهادهای فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی دولت‌های پس از هخامنشیان سلوکیان و اشکانیان- باقی ماندند و سرانجام نباید فراموش کرد که دولت سلوکی که به‌شدت توسط اشکانیان ضعیف شده بود نه با قدرت اشکانی بلکه با قدرت رومیان که حدود اوایل قرن دوم (ق.م) به آسیای صغیر قدم نهاده بودند از پس پادشاهی اشکانیان برآمده بود. این‌که اگر اشکانیان خود به براندازی حکومت سلوکیان در سوریه می‌پرداختند و می‌توانستند حضور رومیان را از آسیای صغیر و شمال غربی ایران میان بردارند، نمی‌تواند یک سؤال مبتنی بر واقع‌بینی باشد زیرا رومیان در اوج قدرت سلوکیان در زمان آنتیوکوس سوم سلوکی (۱۸۷-۱۶۷ ق.م) وارد آسیای صغیر شدند که هنوز اشکانیان به صورت یک شبه‌دولت سیاه و محلی در بخش‌هایی از خراسان بزرگ حکومت می‌کردند و در برابر سلوکیان به‌شدت ضعیف بودند. لذا مقابله اشکانیان با رومیان زمینه‌ساز وقوع شد که روم تمامی قدرت

دریایی و زمینی مدیترانه و شمال آفریقا و غرب آسیا را در دست داشت، بنابراین مقابله با آن قدرت که دولت‌های سلوکی، پونی و گال را در حواشی دریای سیاه و آسیای صغیر از میان برداشته بود، به‌وسیله اشکانیان بسیار سخت و بعید به‌نظر می‌رسید. اشکانیان به‌ناچار به استراتژی دفاع در برابر متجاوزین نیرومند رومی دست زدند. پدیده‌ای که تقریباً در تمامی دوران طولانی اشکانی (۲۵۰ ق.م تا ۲۲۵ م) دوام یافت و در اشکال مختلف جلوه‌گر می‌شد. در واقع اشکانیان پس از مبارزه با سلوکیان و تضعیف آنان از حضور یونانیان به صورت یک ساختار نیرومند و پابرجا در آسیای مبدل شده بودند.

دولت اشکانی قرن‌ها با رومیان مرتبط بود. اما درست این ارتباطات شبه آن ارتباطی بود که هخامنشیان با یونانیان داشتند. تفاوت در این بود که هخامنشیان در مقابله با یونانیان قرار داشتند لیکن هرگز با آن‌ها پیوند نخوردند و در واقع یونانیان و ایرانیان در عصر هخامنشی در فضاهای اجتماعی و فرهنگی دولت‌ها تأثیر نداشتند. اشکانیان در مرزهای داخلی دولت ایران در مقابل رومیان ایستادگی می‌کردند و این درست برعکس حالت هخامنشیان بود که در صورت تهاجمی داشت. از این گذشته رومیان هرگز نتوانستند در جایگاه‌های اجتماعی ایرانیان مؤثر باشند. تأثیر آن‌ها بیشتر نظامی و استعماری بود. به عبارت بهتر همان گونه که هخامنشیان به‌عنوان یک امپراتوری برتر آسیایی نتوانستند پایگاه‌های اجتماعی و فرهنگی یونانیان را متأثر نمایند؛ رومیان نیز هرگز نتوانستند در درون پایه‌های اجتماعی ایرانیان - به لطف اشکانیان - نفوذ نمایند.

تحقیق پیش رو تلاش دارد اساس آن روابط سه‌گانه و دیرینه را مورد توجه قرار داده تا با بررسی و تحلیل مسائل بتواند به فضاهای سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن دوران

نزدیک‌تر شود. لازم به ذکر است این اثر به صورت یک طرح تحقیقاتی در معاونت پژوهشی دانشگاه اصفهان انجام شده و مؤلف بدین وسیله سپاس و امتنان خود را تقدیم می‌نماید. همچنین تشکر ویژه خود را از پژوهشگر گرامی جناب آقای منصور قاسمی جهت تصحیح و ارائه تصاویر، از سرکارخانم شیرین مسائلی برای همکاری در تصحیح، از جناب آقای مهرداد بیدمشکی جهت صفحه‌آرایی، آصاده‌سازی تصاویر کتاب اعلام می‌نمایم. در انتها مؤلف وظیفه خویش می‌داند که از لطف و عنایت ارزنده و آگاهانه سرکارخانم مهرانگیز بیدمشکی مدیر محترم و شایسته نشر نهفت اصفهان که با توجه علمی خویشی به انتشار این اثر همت نهادند، صمیمانه سپاسگزاری نماید.